

SZERKESZTŐSÉG
és
KIADÓ HIVATAL

hová a *dolgozatok*
és *előfizetési pénze*
küldendő:

Kolozsvár, Ref. Theologia
2. számú lakás.

VASÁR NAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület „egyházi értekezlet”-e támogatásával

Szerkesztik:

Nagy Károly, Vajda Ferencz,

ref. theol. tanár, felelős szerkesztő. sz.-lónai pap, főmunkatárs.

Megjelenik minden vasárnap egy íven.

Előfizetési ár:

Egy évre . . . 4 korona. Negyedévre . . . 1 korona.

Félévre . . . 2 korona. Egy szám ára . 10 fillér.

Szives kérelem.

Lapunk azon előfizetőit, kik csak október 1-ig fizették ki a lap árát, kérjük, hogy az év hátralévő részére, december 31-ig járó 1 (egy) korona díjat beküldeni sziveskedjenek.

Kérjük azokat a hátralékosokat is, kik az eddig letelt időre vagy annak egy részére sem fizettek, hogy hátralékukat beküldeni legyenek szivesek.

A kiadóhivatal.

Egyházunk jövője.

Ebben a mai világban sok szó esik az egyes egyházak jövőjéről, hol reménykedve, hol reményvesztve. Bizony, amíg birkózunk a mával, gondolni kell a holnapra is. Milyen volt a múlt, ebből hogyan alakult ki a jelen, és ebből hogyan alakul ki a jövő? Nagy, életbevágó kérdés ez!

Sokat tépelődünk mi is egyházunk jövő sorsa felett, hányva-vetve a dolgok állását. Latogatásaink közben egészen átmelegedünk, mikor az jut eszünkbe, hogy a mi egyházunk fundamentuma az evangélium, amaz örök isteni erő, melyen a mi Atyánk felépítette a kegyelemnek és üdvösségnek anyaszentegyházát, a mi egyházunkat, a «szenteknek egységét». A mi egyházunk épülete nem az emberi hatalomvágy vályogából összerakott alkotmány, hanem templom, mely az evangélium kösziklájára emeltetett, s melynek szegletkövévé Krisztusunk leve. Nincs más fundamentum, mint a mely vettetett, s ez a Jézus Krisztus.

Az emberi alkotásokat megrágja az idő, oszlopai elkorhadnak, alapzatát megörli a szű, s a roskadozó tákolmányt úgy elsöpri egy erősebb vihar, mintha sohasem állt volna. De míg ember él e földön, s halhatatlan lelkek lakoznak a portestekben: az evangélium mindig gyökere és czélja, forrása és eszménye, *üdvössége* lesz e siralom völgyén vándorló szomju sziveknek. A mi egyházunk jövője tehát fényes és nagy, mert magában hordja a fejlődést, s midőn tökéletesen kialakul: vele és benne alászáll e földre «Isten-országa.»

De haj, mikor?! Hiszen azt látjuk, hogy a milyen nagy és tökéletes vallásunk és egyházunk: olyan kicsinyek vagyunk mi, ez egyháznak tagjai. Nem érezzük át a jövő nagyságát, nem érezzük át saját hivatásunkat ennek elérésében, nem találjuk meg munkakörünket, nem dolgozunk lélekszerint, csak robotból, divatból, külső hiuságból vagy sok helyt talán még úgy se.

Azt hisszük, hegyha egyházi adóinkat sok zugolódással lefizetjük, ha néhanapján betévedünk a templomba, — sokszor csupán szokásból: — már megtettük a magunkét, már egy téglával járultunk mi is az Isten országának építéséhez. A mi egyházunk az «*egyetemes papság*» elvét vallja, s épen nálunk vonja ki magát a «királyi nép» egyházi missziójának teljesítése alól. Így minden munka a pap vállaira nehezül, a ki vagy összeroskad terhe alatt, vagy — emberi gyarlóságnál fogva — csak annyival próbálkozik, a mennyit elbir. Így tehát az egyház, a hívők, a lelkek közössége leolvad egy pár emberre, egy pár hivatalnokra. S ott vagyunk, ahol a katolikusok: a pap az egyház.

Ez nem jól van így. Református vallásunk

igaza, élő, munkás, idvezítő hitünk ereje hol marad hát, ha nem dolgozunk *mindnyájan*?

Mindnyájan — mondom — mert *minden* embernek meg van a maga missziója, hivatása, úgy az egyéni vallásos életben, mint a közösségben: az egyházban: építeni benső emberünket, a gyülekezetet, az egyházat. Lám a méhek is egy keretben dolgoznak, de külön sejtekben. S az mégis egy. Egy cél szolgál, egy az alap, a minta. Ha egy is elromlik, vagy meddő marad, a hiány eltagadhatatlan, A vezér egy azért, de összetartanak a különböző munkatereken dolgozó egyének és személyek.

Ezt a nagy igazságot és nagy szükségét már régen átértéztük és átértézték. Ezért harcol a Vasárnap is; s minden magyar református embernek ez az első és legnagyobb kötelessége. Lassanként mozgolódunk, mind többen látják át egyházunk jövőjének emez egyetlen feltételét, s a protestáns vezető emberek indulójára egyre szaporodnak ennek az elvnek hívei. *A Protestáns Irodalmi Társaság miskolczi közgyűlése is ezt az eszmét hirdette.* Protestáns főembereink, egyházi és világi nagyjaink egyszerre hangoztatták, hangsúlyozták, hogy egyházunk, vallásunk jövője csak úgy biztos, ha annak minden egyes hívője igyekszik önmagában és egyházában hivatását lélek szerint betölteni, építeni saját lelkét és egyházát, a neki kiszabott munkakörben. Hegedüs Sándor, Prónay Dezső, a gróf Vayak, a Tiszák, püspökeink hirdették és cselekedték ezt az igazságot.

Talán sikerülni fog nékik megértetni minden protestáns emberrel, hogy mivel tartozik önmagának, egyházának, s a jövőnek Krisztusi alapon amaz örökkévaló evangéliumon állva induljon minden kálvinista magyar munkába,

harcba Az Atya kegyelme fejünk felett lebeg, ne engedjük azt a büntetés átkává elváltozni.

T.

„A kolozsvári Vasárnap.”

(Válassz egy pápista támadásra.)

(Második közlemény.)

A második kérdésre: *«Hogy akarták a pápisták a reformáció terjedését megakadályozni?»* egy kiváló protestáns egyháztörténelemből idézem a feleletet, a mely röviden oda megy ki, hogy a pápának a reformáció megakadályozása végett meg kellett és meg kell tiltania a biblia anyanyelven való olvasását, mert a ki azt kezébe veszi s figyelemmel átolvassa, arra a meggyőződésre jut, hogy a pápás egyház tanítása nem a biblián alapszik, sőt azzal teljesen ellenkezik.

Erre Ágoston urnak rövid felelete van: *nem igaz, nem hisszük el.* E válasz ugyan elég határozott és rövid, — de írója adós maradt állításának bizonyításával. Pedig ma már túl vagyunk azon, hogy valamit valakinek a szép szeméért igaznak fogadjunk el -- bizonyítás nélkül. Azt pedig, a mit katolikus részről nagyon is gyakorolnak, hogy az igazságot «nem hiszik el», sőt a legtöbb esetben letagadják, ma már csak azok követhetik, kik sohasem is keresték az igazságot. Mi protestánsok és az elfogulatlan katolikusok is — bizonyítást vagy czáfolatot kívánunk.

Önöknél könnyen áll az igazságra hamarosan rámondani, hogy «protestáns rágalom.» Rágalomnak mondják azt a történeti igazságot is,

TÁRCZA.

Az apostolok. *)

*Forr a világ! s én forrongó zajában
A szent hajdan korára gondolok,
Elöttem a távol ködfátyolában
Feltűnnek a szegény apostolok.
Harcz vár rájok, a harczt végtelen;
Számuk csekély, kezök fegyvertelen.*

*A Mester lelke ott lebeg közöttök
S szózatja hangzik: «Oh, ne féljétek,
Ahol ketten vagy hárman egybegyűltök
Nevemben: ott leszek közöttetek.»
S elárad rajtok egy csodás erő,
Lelket hódító, szíveket nyerő.*

*S el nem tiporja Róma s Jeruzsálem
Sötét pogányság rémes börtöne,
Se a kinspad, se a szörnyű halálnem:*

*) E gyönyörű verset írója a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság diszgyűlésén olvasta fel e hó 20-án Miskolczon.

*Virraszt felettök Isten őrszeme:
Porukból új meg új élet fakad
És szül örökké hű utódokat.*

*Még halljuk a zúgó szél zendülését,
Mely hajdan őket úgy megihleté,
Tüzes nyelvek hatalmas csendülését
Nagy eszmék harczain mindenfelé,
S mikor hitünkért a láng fellobog,
Közötünk járnak még az apostolok.*

*Bennünket bizony nem hagytak ők el,
Itt él velünk láttatlan szellemök,
A zsarnok önzés elvakult erővel
Hiába kél csatára ellenök;
Magvát a szellem biztosan veti,
Azt földi fegyver el nem ölheti.*

*Apostol a földhöz ragadt szegény is,
Kire Isten nehéz igát rakott
Verejtékes minden órája, mégis
Az Urnak bir szentelni egy napot;
Apró családját körbe ülteti
S a bibliából olvasgat neki.*

hogy a római katolikus egyháznak volt egy Johanna nevű «asszony pápája», ki a szüziesség isteni erényének nagyobb dicsőségére egy nyilvános körmenet alkalmával egy egészséges fiú gyermeknek adott életet Róma utcáján. Pedig ezt a történelem világosan bizonyítja s azt is, hogy ennek emlékére emelt kőszobor még 1562-ben is állott Rómában.

Igy vagyunk azzal az állításukkal is, hogy az csak protestáns rágalom, hogy a pápista egyház tiltja hiveinek a szentírás anyanyelvükön való olvasását.

Sőt Ön azt állítja, hogy: «Az anyaszentegyház (értsd: pápista) sohasem tiltotta a híveknek meg a szentírás olvasását, hiszen szent szertartásaink minden kis részecskéje a bibliából van véve és a nép számára kiadva, de igenis óvja őket a szentírásnak őrizetlen, magyarázat nélkül való olvasásától. S mikor az anyaszentegyház így járt el, helyesen is cselekedett, mindenki belátja, a ki elgondolja, hogy kivált a szentírás tanító könyveinek, mily nehéz szövegezésű helyei vannak. És ha költőket, írókat csak szövegmagyarázatokkal olvashatnak, a kik értésükre törekednek; ha kiki saját szavainak legilletékesebb érmezője: a szentírás olvasásánál is bizonyára a legbiztosabb és legilletékesebb kalauz, magyarázó, értelmező a családokhoz hatatlan tanítói hivatal isteni tekintélye lehet (már t. i. a katolikus egyház és a pápája.) A hány fej, annyi értelem — mondja Ön s ha ez így van — folytatja tovább — ki volna képes a szentírás olvasásából keletkező tévelygésnek tömkelegéből kiutat találni és a valódi értelemnek birtokába jutni, ha nem állana fenn az isteni szabály, mely a tévedésektől megóv.» S ezt nevezik Önök egyházuk és pápájuk «csaladkozhatatlanságának.»

Tehát a kath. egyház hiveit nem zárja el a biblia olvasásától?

Ime: III. Incze pápa azokat, a kik nem papok és mégis bibliát mernek olvasni megköveztetésre ítéli. XI. Kelemen pápa átokkal sujtja azt az állítást, hogy a keresztyének a vasárnapot kegyes művek s főként a szentírás olvasásával kell megszentelnie. XIII. Kelemen az olasznyelvű biblia fordítás olvasását gályával sujtja. VII. Pius a biblia terjesztő társaságokat ördögi társaságnak, pestisnek nevezi. XII. Leo az anyanyelvű bibliát halálos ajándéknak mondja. XVI. Gergely 1841-ben ugyanezeket ismétli. A «tiltott könyvek jezikéiben» ott szerepel a magyarázat nélküli biblia is.

Hogy ment ez a gyakorlatban? Ugyan, míg a katolikus egyháznak hatalma volt, a valakinél egy bibliát találtak, elég volt arra, hogy börtönbe vessék, sőt megégessék. S ma? Itt egy példa: Nagy-Szebenben egy biblia árusítótól egy pár ref. zárdai növendék bibliát vásárolt. Ezért bezárattak és könyveiket elkobozták. Egy tiszta kath. faluban egy biblia árusítót a plébánus hivelével majdnem holtra veretett.

Tehát szabad Önöknél a népnek olvasni a Bibliát? Igen, mondja Ön. Hogy hogyan? — azt megmondom én. IV. Pius pápa rendelete szerint szabad a kath. egyház által fordított és magyarázott bibliát (a mit Vulgata-nak hívnak) olvasni annak, a kinek azt a püspök vagy az inkvizitor, vagy a gyóntató-pap megengedi. Mit tesz ez az életben? Azt, hogy a gyóntatók rendesen nem engedik meg s ha megengedik, akkor olyan magyarázatokat adnak melléje, a mely az olvasót félre vezesse, az igazság helyett a pápista felfogás kelepczéjébe.

*A költő is, ha hangja nem hizelgés,
Üres ábránd s hiuság hangszere,
Mi volna más, mint egy ujjáteremtés
Apostola, tanítómestere?
Ki míg csendes magányban énekel,
A föld porából ég felé emel.*

*Lángzó szívű küzdelmes bajnokokkal
A jégszivek együtt nem érzenek,
S patvarkodva mondják: «ezek bizonynyal
A szabadság borától részegek . . . »
Oh szent mámor! mely zord felhők alatt
Mérges nyilak közt is bátran halad!*

*Előttünk a tágas mező kitarva,
Az aratásra ért gabona sok;
Kevés a munkás, — a mezőn a nyájra
Leselkednek az éhes farkasok:
Kezünk, ha rest s az őrzők alszanak,
Nem üdvözítnek a jámbor szavak.*

*Pihenni nincs idő . . . a fejsze immár
A fáknak gyökerére vettetett,
Egyes törzsek kidőlte sem kicsiny kár,
Egész erdő veszt azzal életet.*

*Az új sarjait se biztosítja más,
Csak védelem, csak gondos ápolás.*

*Hajónk ádáz hullámokkal csatároz,
Ostromolják a viharos szelek,
De nem rendül hitünk, a régi árbóc,
Az Ur lelke jár a vizek felett,
O benne bizunk, benne bizni jó,
S révpártot ér a hányt-vetett hajó.*

*S fenn hirdetjük a szeretet igéit,
Az ész s a lelkiismeret jogát,
Készek buzgón s híven követni végig
Az ősök vérszentelt nyomdokát.
Szívünket nem bénítja félelem:
Erőt ad a cél, sőt a küzdelem.*

*A napfényben lengő zászlónkra írva.
Két szó tündöklök: Isten és a haza!
Ez a gyöngéket is csodákra bírja,
S a szenvedőknek drága vigasza . . .
Művét az Ur végezze általunk:
E kettőért együtt élünk, halunk.*

Lévay József.

De Önök azt állítják, hogy papájuk «csalatközhatatlansága» folytán Önök egy tökéletes biblia és magyarázat birtokában vannak. Azt állítják, hogy az Önök *latin* fordításuk *tökéletes*, sőt az eredeti zsidó és görög szövegű bibliánál is *hitelreméltóbb*.

Ilyenek Önök. Holott minden gyermek tudja, hogy a *fordítás* soha sem lehet olyan tökéletes, mint az eredeti. Látja, mi protestánsok azért javítgatjuk folyton a mi magyar biblia fordításunkat.

Hogy micsoda mesebeszéd az, hogy Önök «csalatközhatatlan» biblia fordítás birtokában vannak, leginkább bizonyítja az, hogy V. Sixtus pápa, ki «saját kezüleg» *javitotta* ki a régi «Vulgátát» s apostoli hatalmánál fogva 1590-ben kiadta, oly gyarló dolog volt, hogy *Kálvin* — ki jobban ismerte a biblia nyelveit az összes pápistáknál — azt írja róla, hogy egy-egy lapján 20–30 hiba van. Vagy ezt is elfogadják? Pedig látja, mikor *Bellarmin* híres jezsuita tanácsára újra kiadták 2000-nél több hibát javítottak benne — a «*csalatközhatatlan pápa sajátkezü munkájában!*» Pedig V. Sixtus «elkárkozás büntetése alatt megtiltotta volt, hogy az ő fordításán valaha csak egy vonást is változtassanak. A milyen a fordításuk, olyan vagy még rosszabb a magyarázatuk, a melylyel kísérik. Ime egy példa:

I. Mózes I. r. 1. v «Kezdetben teremté Isten a mennyet és földet.» VIII. Bonifáczius pápa *csalatközhatatlanul* így magyarázza: «Az ég itt a papát jelenti, a föld a világi hatalmasságot; a miből következik, hogy a pápa a királyok felett van, mint az ég a föld felett!» Nem gyönyörűséges magyarázat ez?!

Igy magyaráznak bele minden pópista tant és hókus-pokust a szentírásba. Hanem a józan eszű magyar nép nem engedi magát sokáig boldogítani. Már is igen helyesen úgy gondolkozik, hogy Isten, ki adta nekünk a szentírást, Ő adja a Szentlelkét is, hogy értelmünket megvilágosítva megérthessük azt. A Szentlélek pedig Istennek szabad kegyelme, mely nincs reverendához kötve, sőt — ugylátszik — kerüli azt.

Adár.

(Folytatása következik.)

A magyar protestánsok gyűlése Miskolczon.

I.

Miért volt a gyűlés? Mi az a «Magyar Protestáns Irodalmi Társaság»? Mit akar a társaság? Micsoda eszközökkel dolgozik? Miskolcz városa, az idej közgyűlés helye. A vendégek érkezése, fogadása és elszállásolása.

A kik tapasztalataik felett gondolkoztak és figyeltek az idők járására már régen arra a meggyőződésre jutottak, hogy a vallásosság és egyháziasság fenntartására és ápolására nem elég *csupán* az igehirdetés a templomban. Az élőszo hatalmas dolgokat művelhet ugyan azoknál, kik azt hallgatják, de gyorsan elhangzik és nem jut el azokhoz, kik távol vannak. Aztán vannak olyan

dolgok, melyeket részletesen kifejtteni a prédikációban nincs elég idő. A vallásos léleknek pedig nemcsak vasárnap, de mindennap szüksége van táplálékra. S hány ezren vannak köztünk, kik a templomot nem látogatják vagy nem látogathatják! Ezekhez csak az írott és nyomtatott betű útján juthatunk el, hogy hitünkben megtartsuk és erősítsük. Láttuk külföldi testvéreinknél is, hogy ők a vallásos és egyházi iratok terjesztése által micsoda nagyszerű eredményeket érnek el. Sőt fájdalommal tapasztaltuk azt is, hogy a hazai róm. katolikusok az ő «Szent-István társulat»-uk könyveivel nemcsak a maguk embereit, hanem a mi protestáns hűveinket is mennyire elárasztották. Mert a mi édes magyar népünk s különösen az iskolázott kálvinista és lutheránus nép szeret ám olvasni. De hogy mit olvasson azt bizony nem mindig tudja jól megválogatni. Így az olcsó katolikus iratok bizony bőven kerültek protestáns népünk kezébe is és bizony ez által nem a saját hitükben erősödtek!

Ezen a bajon segíteni, alakult ezelőtt vagy 12 esztendővel a Magyar Protestáns Irodalmi-Társaság. A legbuzgóbb lutheránus és református emberek állottak össze egy társaságba, hogy irodalmilag, azaz nyomtatott könyvek és füzetek útján ápolják az *igaz* vallást és erősítsék a *magyar* egyházat. Azért nevezik ezt a társaságot: «Magyar Protestáns Irodalmi-Társaság»-nak.

Ezekben immár megmondtuk, hogy mi ez a társaság és mit akar *Buzgó református és lutheránus* (együtt úgy nevezik «*protestáns*») emberek *társasága* ez, kik pénzüikkel és írásaikkal arra *törekednek*, hogy a lehető olcsó áron olyan *protestáns* *írásokat* *terjesszenek*, a melyek által olvasó népünkben *növekedik* *szent* *vallásunk* *szeretete*, *Urunknak* a *Jézus Krisztusnak* *követése* és az *egyházunkhoz* *való* *ragaszkodás*.

A társaság *pártfogó* *tagjai* egyszersmindenkorra 1000 kor. fizetnek, az *alapító-tagok* egyszersmindenkorra 200 koronát, a *rendes tagok* évenként 12, és a *pártoló tagok* évenként 6 koronát. A társaságnak eddig kerek számban 115 ezer korona alapvagyon van. Tagjainak száma azonban kevés, alig 1500. Évi elköltendő bevétele 14 ezer korona.

Mire *használják* *fel* *ezt* *a* *pénzt*? vagy másképpen kérdezve: *micsoda* *eszközökkel* *dolgozik* *a* *társaság*?

Első sorban *könyvekkel* és *füzetekkel*. Van egy *folyóirata*, mely minden hónapban megjelenik 5 nyomtatott iven s a melyet minden pártfogó, alapító-, rendes- és pártolótag *ingyen* kap. Címe: «*Protestáns Szemle.*» Ebben a *nagyobb tanultágu* emberek számára irnak *vallásunk* *igazságairól* s *egyházunk* *történetéből*. Ezenkívül minden esztendőben adnak ki egy *nagyobb könyvet* a mely valami fontos nagy kérdéstről szól s a melyeket «*Monografia*»-nak neveznek. Ezek közt jelent meg pl. «*A magyar országgyűlések vallásügyi tárgyalásai*» című több kötetes munka, melyből megláthatjuk a protestánsok nehéz küzdelmét szabad vallásgyakorlatuk biztosításáért. Ezek közt lesznek lefordítva *Luther és Kálvin iratai* stb. Ezeket is

ingyen kapják a pártfogó-, alapító- és rendes tagok. «Házi Kincsstar» czímen a művelt közönségnek s különösen nőknek való vallásos olvasmányok adatnak ki olcsó áron. Ilyenek: «Csendes Órák», «A biblia nőalakjai» stb. stb. Népünknek kiknek sem könyvre sok pénzük, sem olvasásra sok idejük nincsen adják ki azokat a kis 4 kros füzetkéket, melyeket «Koszoru» füzeteknek neveznek. Ebből már eddig 80 füzetke van s népünknek annyira kedves olvasmánya, hogy csak a tavalyi esztendőben 35 ezer fogyott el belőlük. Bár olvasná minden protestáns ember! Ezek közt van: «A gályarabok», a «Rákócziak», «Lorántffi Zsuzsánna», «Cserei Ilona» stb. stb. mindmegannyi gyönyörű elbeszélés.

A társaság, hogy a maga céljait megismeresse, ujabban vándorgyűléseket tart az ország különböző részeiben. Eddig jártak Pápán, Kolozsvárrt, Debreczenben, Pozsonyban; most voltunk Miskolczon a jövődében megyünk — ha Isten éltet! Hódmezővásárhelyre. Mily nagy áldás az ilyen gyűlés. Egymást megismerjük, egymást buzdítjuk, lelkesítjük: védeni egyházunkat, küzdeni az igazságért és annak diadaláért.

Most e hó 19-20-án Miskolczon voltunk. Ez a város felső-magyarország keleti részének protestáns központja. Gyönyörű helyen fekszik, a híres bortermő vidéknek, a «Hegyalja»-nak végén, a hová a Tatra hegyei lenyulnak. Éppen egy völgy

kezdetén, egy kis folyócska: a Szilva által átszelve, melyen ha fennebb haladunk találjuk Diósgyőrt a híres állami vasművekkel.

Miskolcz két prot. püspöknek székhelye. Ott lakik: Kun Bertalan a tiszánineni egyházkerület 85 éves kora püspöke, ki a ref. konventnek és zsinatnak is egyik elnöke és Zelenka Pál tiszai luth. püspök élete legjavában, pompás erőben. A 40 ezer lakóju városból 12 ezernyi református 9-10 ezernyi lutheránus, a többi kath. és igen-igen sok zsidó. A város főterén, mely nem igen nagy, Kossuth Lajos ércszobra áll.

Középületei közt legszebbek a templomok. Építészetiileg is gyönyörű a ref. új templom, a lutheránus és zsidó zsinagóga. Mint műemlék legnevezetesebb az 1200 körüli régi ref. templom az Avas-hegy oldalán, melynek szép góth-stiljét azonban értelmetlen mesteremberek a többszörös újításnál egészen tönkretették. Fakarzatai és deszkamennyezete még ma is egyik nevezetessége. Hanem meglehetősen elhanyagolt állapotban van szégyenére a ref. egyház szegénységének és az országos műemlékeket fenntartó bizottság szűkeklésének, mely az ország pénzből milliókat

költ kath. templomokra, de pusztulni hagyja a protestáns emlékeket. Egyik szép alkotás a miskolczi ref. főgimnázium is gyönyörű és kényelmes épületével.

Az Irodalmi Társaság közgyűlése tagjainak fogadására a város és megye legkiválóbb tagjai szövetkeztek a két püspök, Br Vay Elemér főgondnok és Soltész Nagy Kálmán polgármester vezetése alatt. A társaság kiváló elnökei: Gyurácz Ferencz luth. püspök és Hegedüs Sándor miniszter vezetése alatt érkeztek. Az érkezőket a polgármester és kurátorok fogadták a vasutnál. Innen a luth. templom előtti térre mentünk, a «Lutherudvar»-ra, hol Kun Bertalan a legidősebb ref. püspök, miskolczi lelkész mondott a vendégeknek szíves «Isten hozott»-at, mely után házigazdánk vendégszerető házához siettünk.

A gyűlés lefolyásáról jövő számunkban írunk!

A parochiáról.

Szedik a domesztikát . . .

Megjött az esperes ur rendelete. «Tiszteletes lelkész ur! Felelősség terhe alatt elrendelem,

hogy egyháza ez évi domesztika járulékát, november 1-re, szolgáltatassa be hozzám.» Kelt stb

— Értette kurátor uram?

— Értettem, tiszteletes uram. A mit lehet megteszünk, s azzal kezébe is vette Kalotai Péter, az örhegyi nemes és szent egyház ér-

demes kurátora a domesztika listát és egyenesen az egyházfihoz sietett.

— János öcsém, itt a rendelet. Holnap megyünk domesztika szedni, aztán más dolgod ne legyen. Ezzel az erélyes szavakkal közlé Kalotai Péter kurátor (Székelyföldön «megyebíró») uram a fenti magas rendeletet hűséges hivatal társával, Dombi János egyházfival.

Ellenvetés nem volt. Dombi János dehogy mondott volna ellent, sőt alig várta a napot, melyen megkezdik a domesztika szedést. Hejh, pedig sok háznál nem várták s nem is fogadták valami szívesen őket! A ki pénzt kér, azt nem igen szoktuk asztalhoz ültetni. Örvendünk, ha megszabadulunk tőle. Még jó, ha csak ennyivel beéri a két tisztes egyházi férfit, de bizony ökigyelmüknek, az ajtó mutatáson kívül, még igen nehéz, szavakat is kellett zsebre rakniok. Nem bánták. Megfért az ott jól a fillérek mellett, melyek így domesztika szedéskor cseppentek a zsebükbe.

Alig érkeztek a Nro. 3-hoz, már hallották a Kis Andrásné mérges száját:

— Ismét jönnek a zsványok. Minek szedik

A magyarok bejöretele. (Lotz Károly festménye.)

a pénzt? Ugy-e a papnak emeletes házat akarnak építeni?

— Dehogyan akarunk, csitítja a kurátor, a domestikát szedjük, mert megrendelte az esperes...

— Hozzám miért jönnek? Kérde szitkozódva, a szomszéd; én ki se vagyok írva, mégis felveszik rajtam is.

— Hát tőlem miért kérnek egy koronát, mikor még az apám is 80 fillért fizetett mindig?

— zugolódik Kincses Ferencz.

— Így van a listában, feleli az egyházi, ennyit kell fizetni.

— Lássuk azt a listát, mert az nem igazság, hogy én egy koronát fizessek és Kőrő János, a nagy gazda csak 60 fillért adjon. Nézik a listát és csakugyan a Kincses Ferencz neve után 80 fillér áll.

— Ne haragudj, öcsém, békítgeti a kurátor, csak elvettük a számot. Nem tanultunk mi annyit, mint a pap Csak fizessd meg a 80 fillért.

— Ma rossz napunk van, János öcsém, mondja a kurátor az egyházinak, a mint mennek végig a felső Nagy Dénes udvarán.

— Rosz biz'a kurátor uram — szólal meg észrevétlenül a házi gazda a kert mellől — én sem adok addig egy fillért sem, a míg meg nem mondják, hogy kinek kell és mire kell az a domestika pénz? Mert az még sem járja, hogy a mi pénzünket más rakja zsebre és nekünk nincs miből megfedessük a templomot; nem tudjuk megreperáltatni az iskolát. Kidőlt a czinterem kerítése és nincs miből mást csináltatni. Mondják meg hát, hogy mire való az a domestika?

— Kurátor és egyházi összenéztek, vállaltak, de egyik sem tudott egyebet mondani, csak azt, hogy így rendelte a pap.

— Nohát, jöjjön csak közelebb Kalotai Péter uram; szólítsa ide az egyházfit is, mert elmondjuk mi, hogy mire szedik a domestikát, hogy aztán majd kigyelmük is elmondhassák, megmagyarázhatják az anyaszentegyház minden egyes tagjának. Mi megírjuk kenteknek, a kik olvasni tudnak, a kik pedig nem tudnak olvasni: kérjük meg a Tiszteletes urat s ő a hosszú téli esték egyikén az «Egyházi estélyen» a hová meg kell hívni mind a falusiakat, felolvasásban meg fogja magyarázni szóval. Egyebet is mond majd ékes beszéddel.

Most hát hallgassák csak meg.

1. A domestikát azért szedik, hogy annak jövedelméből olyan szegény egyházak, mint az örhegyi is, melyeknek nincs annyi jövedelmük, hogy évi kiadásukat fedezhessék: segélyeztessenek. Az 1900-ik esztendőben 259 egyház (80 erdélyi) 16.200 kor, segélyt kapott a domestikából.

2. Vannak olyan községek, hol a reformátusoknak se templomuk, se iskolájuk nincs, hivatásunk pedig feles számmal vannak. Az ilyen helyekre, ha azt akarjuk, hogy hivatásunk el ne vesszenek: templomot kell építtetni, papot kell választani. De, mivel ama kicsiny nyáj ezt saját erejéből meg nem teheti: mi reformátusok, mindnyájan segítségükre megyünk és keresztyéni sze-

retetünkkel felkaroljuk az ők ügyét is. Ilyenformán a domestika alap ez ideig több, mint 78 ezer kor. tőkesegélyt nyújtott egyes egyházaknak.

3. Ismét vannak nagy számmal olyan egyházközségeink, hol hajdan virágzó egyházak álltak fenn. De jöttek a tatárok, a törökök, háboru folyt az egész országban és akkor romba dőltek a templomok, iskolák, papi lakok, pásztor nélkül maradt a nyáj. Ilyen helyek különösen az oláhok, s a szászok s más idegen ajku nemzetségek között vannak nagy számmal. Itt még az a veszély is fenyegeti kálvinista magyar népünket, hogy elfeledi magyar nyelvét s beolvad a nemzetiségek közé. Vajjon, ide nem kell-e segély, hogy mentjük a mi véreinket? Lámcsak a domestikából évenként 36 ezer koronát fordítunk erre a nemes célra. Csak így állhatnak fenn a körlelkésztségek.

4. De, menjünk csak tovább. Ugyebár, hogy ma minden hivatalnoknak, még a vasuti őrnök is van nyugdíja, csak a papoknak nincs. Ki tudja, hogy még mikor lesz? Hiszen arra is alig tudott menni a magyarországi ref. papság, hogy a papi özvegyek és árvák részére egy gyámintézeti segély alapot teremtsen. Az elmaradt papi árvák és özvegyek részére is évenként 23 ezer korona segélyt ad a domestika alap.

— Látja, kurátor uram, azért fáradoznak kigyelmük, hogy megtakarított filléreinkből, szűkölködő, szegény testvéreinknek segélyt nyújtsunk, a sírók könnyeit letöröljük, hogy mint a biblia mondja, egymásnak terhet hordozzuk és úgy töltsük be a Krisztus törvényét.

— Ha mi ezt tudtuk volna, sóhajt fel Kalotai Péter uram, s ha a hű testvéreink ezt így tudnák: mennyivel jobb kedvvel fizetnék a domestikát!

— No lám, kigyelmed értelmes ember, mondja el tehát ezeket az anyaszentegyház minden tagjának, de tegye hozzá azt is, hogy én alkalmilag még többet is fogok beszélni a domestikáról — csak aztán sem a jelen beszédemért, sem az ezutánakért harag ne legyen.

Addig is, Isten áldja meg!

Örhegyi Mózes.

Házai krónika.

Képviselő választások. A küszöbön álló képviselőválasztások alkalmából szükségesnek tartjuk elmondani a következő tudni valókat. Az állami és a megyei tisztviselőknek, különösen a szolgabíróknak, körjegyzőknek szigorúan meg van tiltva, hogy a képviselőjelölt érdekében korteskedjenek. Ha kitudódik, hogy a köztisztviselő valakit meggyőződése ellen kényszerített szavazni: az a szavazat érvénytelen lesz, s még az illető tisztviselőt is megbüntetik. Szigoru paragrafus szól a papokra is, ha azok — mint képviselőjelöltek — a templomi katedréről a maguk javára korteskednek és a vallásos dolgokat belevegyítik a politikába. Sőt ha valamely pap a szószerket használja fel a képviselőjelölt érdekében kortes-

kedésre és ez kitudódik: a választás megsemmisítetik, ha az érvénytelen szavazatok levonása után, az érvényes szavazatok többségét nem nyerte el a képviselő. Ez a pont, úgy tetszik, hogy a pápista papokért került a törvénybe.

A vesztegetés, etetés, itatás szintén igen súlyos beszámítás alá jó, különösen, ha a jelölt követi el. Itt is, az ekként nyert szavazatok érvénytelenek lesznek. (Azért nem kell megijedni, mert így is lesz bivaly tokány s jó zsidóbor!)

Fuvardíj czímen sem lehet az idei választásoknál busás hasznot huzni, mert minden vármegye külön állapította meg, hogy a fuvardíj mennyi legyen a választási székhelyig és vissza. Szóval, a mostani miniszterelnök, Széll Kálmán egészen *tiszta választások* utján akarja a képviselőket megválasztatni. Hogy sikerül-e, az majd ezután válik meg!

As állami tisztviselők nagy gyűlése. E hazában levő összes állami tisztviselők, mint jeleztük, mozgalmat indítottak meg fizetés javítás céljából. Szeptember 22-én tartottak e végből országos nagy gyűlést, melyen megbeszéltek bajjaikat, s azokat pontokba foglalva, felterjesztették a kormányhoz.

Öngyilkos kormánybistos. A felvidéken, különösen Máramaros, Bereg, Ung megyékben igen nagy szegénységre jutott a nép. Az állam, hogy a helyzetet valamiképpen segítsen, kormánybiztost küldött ki oda *Egán* Ede személyében. Egán munkához is látott, s igen szép eredményeket ért el. Különösen sok hitelszövetkezetet alapított. Most az a hír érkezik, hogy Egán öngyilkos lett. Sok mindenről beszélnek, hogy miért követett el öngyilkosságot: de a valót majd utólag tudjuk meg.

Világkrónika.

A muszka csár Franciaországban. A mult hét legnevezetesebb eseménye a világ piaczon, a muszka csár franciaországi látogatása. II. Miklós felséges nejével látogatta meg a francziákat. Mondanunk sem kell, hogy milyen szívélyes fogadtatásban részesült. Loubet elnök tiszteletére nagy ebédet adott és felköszöntötte fejedelmi vendégeit. A csár megköszönte a szíves fogadtatást és válaszában megdicsérte a francia hadserget, melyen a közrend, a béke és népek java nyugszik. Német lapok azt írják, hogy a csár azért ment Franciaországba, hogy egy milliárd franc kölcsönt vegyen fel vasut építésre. Aztán a szegény ember, hogy éljen meg kölcsön nélkül, ha még egy Muszkaország is kölcsönért folya-modik!

Vasuti szerencsétlenség. Oláhországban a palotai állomáson egy gyorsvonat összeütközött egy petroleum szállító vonattal, mire az utóbbi kigyuladt és negyven ember meghalt.

A búrok hadi szerencséje megfordult. Hiába nem tekintik az angolok hadviselő félnek: azért egyre verik az angol csapatokat. A mult héten három ütközetet nyertek meg, sok foglyot, élelmi szert és két ágyut ejtettek zsákmányul.

Mai képünkhöz.

Mai képünk egy részletét képezi azoknak a szép falfestményeknek, a melyeket *Lots Károly* híres festőművésznünk festett az új országház tanácsterme falaira. A mostani a magyarok bejövételének egy részlete. Egy rabszolga által vezetett, hatalmas ökrök által huzott szekéren ülnek elől az urak, hátul a család szép asszonya. Világos bizonyossága ez annak, hogy a magyar még akkor is megbecsülte a nőt, a mint megbecsüli minden művelt nép és ember. Az asszonyban a családot becsüljük, a család pedig legdrágább kincsünk. Piruljanak hát a kép láttára, kik tán még ma sem úgy bánnak az asszonnyal, a mint kellene. Népünknel pedig ez igen gyakori eset!

Egyházi élet.

A dunántuli egyházkerület, melynek püspöke Antal Gábor és főgondnoka Tisza Kálmán, szept. 12-én tartotta meg évi rendes közgyűlését Pápán. A gyűlést a főgondnok, Tisza Kálmán nyitotta meg. Beszédében azt mondja, hogy vannak olyan veszélyek, melyek egyházunk terjeszkedését, fennállását, felvirágzását kezdik veszélyeztetni. Ezek a veszélyek pedig a pápista papok lélekhajhászatai, továbbá a názárénusok, baptisták, kiknek fészkelődései miatt, szintén veszítünk híveket. Ezzel szemben csak úgy védekezhetünk, ha a lelkészek jobban utána néznek híveik lelki-gondozásának és, ha magok a hívek is egyleteket alkotnak a papok vezetése mellett. Így aztán kölcsönös erővel és buzgósággal sok bajnak, veszélynek elejét vehetjük.

As 1848. évi XX. törvénycsikk. Szóba került a dunántuli egyházkerület gyűlésén az 1848. évi XX. törvénycsikk végrehajtásának kérdése is. A gyűlés egyértelműleg azon az állásponton van, hogy a nevezett törvénycsikket végte kell hajtani. Nagyobb fejtörést annak megállapítása okozott, hogy *miként* sürgessék a végrehajtást. Tisza Kálmán azt mondja, ha minden egyházi és iskolai szükségünket az államtól kapjuk: akkor az állam szolgálai leszünk és elveszítjük egyházkormányzati szabadságunkat. Olyan megoldást kell tehát keresni, hogy az egyház autonómiaja épen sértetlenül megmaradjon. Ez csak úgy lehetséges, ha összeírjuk mindenféle egyházi szükségünket: s a hiány fedezésére, — törvényileg biztosított, segélyt kérünk. Ilyen értelemben vették az 1848. XX. t.-cz. végrehajtását jegyzőkönyvre.

Uj ref. leány iskola. Református egyházunk milyen bőviben volt, s még jelenleg is van a fiú iskoláknak: éppen annyira szűkölködött a leányiskolákban. Falusi szülők még nem igen érezték hiányát a leány iskoláknak, de már azon szülőknek, a kik leány gyermekeiket tovább akarták taníttatni, nem igen volt ref. leány iskola, hová beadhassák. Így esett meg, hogy még ref. papoknak, gondnokoknak leány gyermekei a kolostorokba, az apácák kezei alá kerültek, hol egészen lelkükbe oltották a prot. vallás gyűlöletét.

Hogy milyen gyenge vallásos nevelésben részesültek a mi leány gyermekeink: az csak most tűnt ki, mióta a polgári házasság életbe lépett. Azóta mozdultak meg jóformán az egyházi hatóságok és sürgetik, hogy a leány gyermekek részére is alapítsunk *ref. felsőbb leány-iskolákat*. A dunántúli ref. egyházkerület most nyitotta meg Pápán ujonnan létesített felsőbb leány-iskoláját, melynek alapját, egy nagy alapítvánnyal, *László József* lelkész vetette meg. A megnyitó ünnepélyen elhangzott szép beszédek közül ki kell emelnünk Tisza Kálmán főgondnok következő igaz szavait: «Én azt gondolom, valóban nincs fontosabb más, a jövőre gondolva, mint arról gondoskodni, hogy hitbuzgó anyákat neveljünk a jövő számára; mert a vallásos buzgóságot első sorban az anyák olthatják a leány kebelébe. Adja, Isten, hogy minél sürűbben jöhessenek létre ilyen intézetek; magam részéről pedig azt kívánom, hogy adja Isten, hogy kedves anyánk, a két fő prot. egyház: az evang. és ref. folytonosan, mint testvérek küzdhessenek vállvetve egymással mindazok ellen, kik a protestánsizmusnak ellenségei; másrészt pedig szerössék és tiszteljék egymást, mint igaz testvérek». Édes anyák! igazán megfontolhatjátok e szép szavakat, mert ti vagytok hivatva első sorban, hogy a ref. vallásnak erős fundamentumai legyetek.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság szept. 19 és 20-án Miskolcra nagy gyűlést tartott. Lapunk jelen számában részletes tudósítás van a gyűlés lefolyásáról.

A papnak készülő ifjak száma örvendetesen szaporodik. Vagy 10 esztendő óta nem igen voltak többen nálunk Erdélyben 35-40-nél. E miatt sok kisebb egyházunk vagy nagyon nehezen vagy egyáltalán nem tudott papot kapni. Hej, pedig pap nélkül elárval a hívők nyája s garázdálkodnak köztük a farkasok! Most már jobb kilátások vannak. Az idén kolozsvári ref. papnevelő-intézetünkben 72-en vannak. Az Isten segítse őket, hogy haladhassanak az Ur dolgaiban!

Református leánynevelő intézet fellítésén fáradozik a mi szeretett püspökünk, a hol a vidéki szülők leányai olcsón lakhassanak és tanulhassanak, hogy ne menjenek katolikus zárdákba tanulni. Mert a ki egyszer zárdában tanult, abból jó református alig lesz. Hanem az intézetre sok-sok pénz kellene. *Közel egy fél millió forint.* Valyon összetudnók-e adni? Ha igazán szeretjük egyházunkat: könnyen. Hiszen, *ha mindenki csak egy forintot* adna rá az erdélyi reformátusok közül: azonnal együtt lenne a pénz. S Istenem! mekkora áldás lenne egy ilyen intézet nekünk!

Vegyes hírek.

A «Vasárnap» olvasóinak szives tudomására hozzuk, hogy lapunk nyomtató intézete, a Gámán J. Örököse nyomdája f. évi október hó 1-től kezdődőleg a Kossuth Lajos utcába, volt unitárius kollegium épületébe helyeztetik át.

Temetés pap nélkül. Bács-Tapolyán a róm. kath. pap nem temetett el egy asszonyt, de még nem is harangoztatott neki, mert egyházilag nem esküdött meg előtte. Némely világi lapok ezen nagyon megütköznek, hogy micsoda istentelen dolgot cselekedett az a pápista pap. Pedig hát az a pap az egyház törvényei szerint járt el. Mit mond az egyház törvénye? Azt, hogy a ki katolikus az esküdjék meg a kath. pap előtt is, különben nem tekintik az egyház tagjának. Hát nálunk, hogy van a dolog? Nálunk is éppen *igy kellene*, hogy legyen. A ki magát reformátusnak tartja: az ne idegenkedjék alávetni magát az egyház törvényeinek. S mit mond erre nézve a mi egyházi törvényünk? Azt mondja, hogy minden ref. egyháztagnak hordoznia kell az őt illető közterheket, gyermekét meg kell kereszteltetni, az ifju pároknak meg kell esküdni. Ha ezeket meg nem teszi, hogyan kívánhatja, hogy az egyház jótéteményeiben részesüljön? Jó lesz azért a példán okulni.

Megölte az atyját. Kézdi-Vásárhelyt Mihálsa János gazdaember tegnap Lemhényi tanyáján öreg édesatyját rövid szóváltás után agyonütötte. Mihálsa Péter évekkal ezelőtt minden birtokát fiára iratta, ki viszont kötelezettséget vállalt, hogy atyját holtáig eltartja. Ezen kötelezettségének azonban nem felelt meg, mert a magával tehetetlen aggastyánt halálra kinezta és mikor ez a birtok visszavételével fenyegetődött, egyszerűen leütötte. A gyilkos fiut a csendőrök elfogták.

A tizforintosok bevonása. A tizforintosok bevonása ügyében a magyar kormány az osztrák kormányval és az osztrák-magyar bank főtanácsával a következőket állapította meg: A most forgalomban levő tizforintosokat az osztrák-magyar bank fő- és fiókintézetei 1903. február 28-ig fogadják el fizetesképp és átváltás végett. 1903. március 1-étől augusztus 31-ig ezeket a bankjegyeket az osztrák-magyar bank budapesti és bécsi főintézetei még fizetesképp és átváltás végett, a többi bankintézetek azonban már csak átváltás végett fogadják el. 1903. szeptember 1-től kezdve a bank a tizforintosokat többé fizetesképp se fogadja el, úgy hogy 1903. augusztus 31-én a bankjegyek bevonásának utolsó határideje lejárt. Ettől fogva az ilyen behívott bankjegyet a bank budapesti és bécsi főintézetei csak átváltás végett fogadják el, a fiókintézetek pedig 1903. szeptember 1-étől kezdve az ilyen bankjegyet csakis külön kérelemre a bank főtanácsának engedelmével térítik meg. 1903. augusztus 31-ike után a bank az alapszabályok 89-ik szakasza értelmében nem köteles többé a tizforintosokat beváltani, vagy becserélni.

Uj honvéd emlék. Az 1848-iki szabadságharcnak egyik legidősebb és hősiesebb csatája az isaszegi csata volt, mely 1849. ápril. 6-án folyt le. Ekkor verte meg Görgei egy maroknyi honvédséggel a jóval nagyobb osztrák serget. Az ott elesett honvédek sirja fölé közadakozásból szép emléket emeltek, melynek leleplezése szept. 8-án történt meg.